
EL DEPARTAMENT DE PEDAGOGIA ALS MUSEUS DE SABADELL

Àngels Casanovas i Mª Dolors Forrellad

1. Què és el servei de Pedagogia d'un Museu?:

El servei de Pedagogia neix arran de la necessitat d'apropar el públic al Museu, tenint en compte la definició internacional de Museu que diu: «El Museu és una institució de caràcter permanent, sense ànim lucratiu, l'objectiu del qual és educacional i estètic. El Museu es proposa conservar, investigar, exposar i difondre els objectes de caràcter cultural, artístic o estètic.

És precisament en aquest aspecte de difusió del contingut del Museu que té raó de ser el Servei de Pedagogia en la seva tasca dirigida a les escoles i entitats ciutadanes. La finalitat del mateix és posar a l'abast de tothom el contingut de cada Museu i aconseguir que el visitant, infant o adult, es senti interessat a visitar-los. Per tal d'assolir aquest objectiu procurarà que els béns museístics dels quals cada Museu és depositari no quedin reservats tan sols als especialistes i estudiosos, sinó que intentarà començar la seva difusió entre els escolars, que són els que en realitat han d'integrar el Museu a la seva dinàmica de treball de manera que en el futur puguin haver-lo assumit com a una realitat pròpia, i no un lloc aliè mancat d'interès.

Justament per a fomentar aquesta projecció del Museu a les escoles, el servei de Pedagogia ha elaborat uns guions orientatius seguint els diferents aspectes que ens presenten els Museus segons el seu contingut. Així tenim que pel que fa al Museu d'Història el guió realitzat correspon a una lectura de la Sala Tèxtil des del punt de vista

de la Revolució Industrial mentre que al Museu d'Art, el guió orientatiu es fonamenta en una visió històrica, cultural i artística de Sabadell al segle XIX, ja que la casa on està ubicat el Museu i la major part de les obres actualment exposades corresponen a aquesta època.

Aquests guions pertanyen a una primera fase de treball, car el personal especialitzat del servei de Pedagogia està en estudi constant dels diversos materials i la interpretació més adient cara al públic a qui van dirigits. Existeix el projecte, en un futur immediat de fer nous guions que complementin i ampliin els ja elaborats, que poden ser sobre temes monogràfics i altres aspectes o èpoques que comprèn el Museu.

És molt interessant també de poder ampliar aquesta informació amb conferències, exposicions rotatives i audiovisuals. Aquests servirien per a relacionar les peces que hi han en el Museu amb ambients exteriors, per exemple el guió de la Revolució Industrial quedaria més clar amb la projecció dels diversos treballs que es duen a terme en una fàbrica tèxtil, o bé en el Museu d'Art poder establir un nexa entre l'obra allí exposada i altres tipus de manifestacions artístiques com poden ser l'arquitectura i l'escultura.

Una altra tasca del servei de Pedagogia és l'atenció a mestres i monitors per tal de conèixer llurs interessos concrets segons els diversos nivells d'ensenyament - coneixement de la ciutat, estudi d'una època determinada, coneixement de tècniques pictòriques- i poder preparar les visites conjuntament. Tot i que és el mateix personal del servei l'encarregat de portar les visites, és molt recomanable aquest intercanvi amb els mestres per tal que puguin treballar-hi a l'escola de manera que se n'obtingui el màxim de profit.

No podem oblidar que aquest departament no està tan sols dirigit a les escoles sinó que està a la disposició d'altres entitats ciutadanes com poden ser: grups de jubilats, escoles d'adults, associacions de veïns, entre d'altres.

I cal tenir present l'interès que per a l'estudi de la història representa el coneixement dels Museus. No solament els estudiosos han de trobar motius suficients d'investigació en les peces museístiques, sinó que és molt important posar-les a l'abast de tot tipus de públic de manera que puguin entrar en relació amb el nostre bagatge històric, cultural i artístic.

Per tant si pensem que són els escolars els qui s'han de sensibilitzar pel dia de demà, no vol dir pas que dediquem menys la nostra atenció als adults, que en molts casos i per manca de formació en el seu moment, es senten poc motivats enfront del que poden trobar en un Museu.

És una tasca doncs molt important, la de cercar la forma més adient d'arribar al públic, no tan sols com a informació, sinó amb l'objectiu de desvetllar el seu interès per tal d'assolir una formació en aquest aspecte, i és aleshores quan descobriran el que poden trobar en un Museu i d'alguna manera s'hi sentiran integrats.

Presentem ara una mostra de l'experiència realitzada durant el curs 1980-81.

EL MUSEU D'HISTÒRIA DE SABADELL

Les visites que es realitzen en aquest Museu es centren entorn de dos períodes determinats, que són els més ben representats i els exposats de manera més didàctica. Unes visites es dirigeixen cap a la Prehistòria i Antiguitat, mentre que les altres ho

fan cap a l'època contemporània representada per la Sala Tèxtil. Tots dos itineraris tenen les seves característiques pròpies i el seu públic específic, el que fa interessant analitzar-los per separat.

La Sala de Prehistòria i la Sala Romana es solen veure en una mateixa visita donat que la continuïtat històrica dels dos períodes així ho aconsellen. Normalment són els alumnes de 6è. d'E.G.B. als que més interessa conèixer aquestes èpoques, car és el moment en què tenen un contacte més aprofundit amb aquestes etapes; per aquesta raó els grups de sisè són els més nombrosos. D'altra banda també hi han grups de tercer, quart i cinquè de Bàsica junt amb grups graduat escolar que les visiten.

La visita pretén introduir el concepte d'evolució que és tractat des de dos punts de vista: per un cantó es fa veure com la marxa bípeda permet deixar lliures les mans amb les que es fabricaran objectes cada vegada més perfeccionats, i com de mica en mica l'home anirà dominant noves tècniques i matèries: primer la pedra, després el fang amb el que es fabricarà la ceràmica i més tard els metalls, els bronze i el ferro. A aquest aspecte tècnic hi afegirem un altre socioeconòmic: el pas d'una economia depredadora, com la del Paleolític, a una economia de producció basada en l'agricultura i la ramaderia, es passarà de petites comunitats igualitàries de caçadors a poblats estables sedentaris amb comunitats nombroses sovint jerarquitzades. La sala també permet introduir conceptes de religiositat i rites funeraris: la constant d'enterrar els morts amb aixovar al llarg de la Prehistòria, la inhumació individual i col·lectiva, i la incineració que apareix amb el ferro.

La visita enllaça amb l'antiguitat començant pels pobles pre-romans i continuant amb l'arribada dels romans a la Península Ibèrica, l'organització de les Províncies de l'Imperi, el creixement de les ciutats i l'engranatge de les «Vilae». El sistema en que estan exposats els materials de la Vila d'Arrahona permet destacar aspectes de producció econòmica com la producció agrària i artesanal, teixit i ceràmica, i d'altra banda aspectes de la vida quotidiana com els objectes de tocador, la taula i la cuina romana.

Aquesta visita sol durar una hora i mitja; normalment després d'haver visitat cada sala es dona una estona al grup perquè miri i preguntï el que més li hagi cridat l'atenció. La resposta sol ser molt activa, l'explicació pot escoltar-se amb més o menys grau d'atenció, però sempre es tornen a repassar les sales, tant la de Prehistòria com la Romana i les preuntes són constants. Aquestes reflecteixen la receptivitat del grup i van dirigides moltes vegades a objectes que no poden veure en la seva vida diària. Un dels materials que més vegades és objecte de la curiositat és el d'enterrament, els cranis i esquelets els criden poderosament l'atenció, les preguntes solen ser de caire biològic sobre la composició del crani, o bé els interessa saber com han estat trobats i per què no es fan malbé; aquesta pregunta és extensible a la resta d'objectes de les dues sales, peí que pensem que tal vegada podria ser interessant el muntatge d'un audiovisual sobre una excavació arqueològica. Un altre dels interrogants que queda mal contestat, sobretot pel que fa a la Prehistòria, és el de quin tipus de vida portaven, com treballaven i es vestien; altra vegada podríem recórrer a l'audiovisual; pensem que imatges sobre pobles primitius actuals podrien suplir en part l'enrarament de testimonis gràfics que té la Prehistòria.

Tanmateix l'assimilació d'aquests períodes és molt difícil sense un treball previ a l'escola; la dificultat augmenta a mesura que augmenta l'antiguitat, ja que els noms que veuen i escolten al llarg de la visita són menys familiars: així és recomanable que

la major part de conceptes s'introdueixin a classe, car el reconeixen en el Museu els hi és un incentiu per seguir la visita. Sobretot és interessant si el monitor que ensenya la sala recorre al sistema de preguntes i respostes.

L'altre itinerari que té programat el Museu és la sala tèxtil a la que acompanya com a complement la sala d'indumentària. El curs que més segueix aquest itinerari és el 8è. de Bàsica, en el que es dona història contemporània. Les escoles busquen en el Museu un complement a les explicacions teòriques que han rebut a les classes.

La visita pretén aconseguir tres objectius. El primer seria donar a conèixer el procés de la matèria prima fins que arriba al client i els diversos oficis que comporta, el segon seria estrictament tècnic i abastaria l'evolució de la maquinària tèxtil mentre que el tercer pretén introduir nocions de caràcter socioeconòmic: el sistema primitiu basat en el paraire i les profundes transformacions que provocarà la revolució industrial: no tan sols el canvi dels sistema de treball, el pas a la fàbrica, l'aparició de noves classes socials, sinó també el canvi del ritme de vida amb la nova dimensió que pren el factor temps.

La resposta del grup sol ser més variada. En general observem que l'atenció es dispersa més degut segurament a les condicions de la sala i a la densitat de la informació.

L'assimilació de la visita l'hem poguda analitzar a través dels treballs que realitzen les escoles que visiten el Museu per part del programa cultural de la Caixa de Pensions «La Caixa a les escoles». Aquest programa preveu dues hores de temps, el que permet realitzar un exercici al final de cada visita.

Després d'haver vist les sales es demana als nois que formin parelles: un dels components fa el paper de periodista que ha d'interviuar el seu company, el qual interpreta un dels personatges dels que s'ha parlat a la visita.

Malgrat que de moment només han passat cinc escoles, els resultats prometen ser molt interessants, car no solament comprovem si s'han entès les explicacions, sinó que les preguntes donen una pauta per a saber quins són els interessos del grup. En les primeres impressions s'observa que els nois tenen tendència a buscar oficis que els resultin familiars, això dona una proporció relativament elevada de pastors. A més les preguntes solen ser diferents segons es tracti d'una escola Estatal o Privada. En les primeres els treballs mostren una inquietud dirigida a la responsabilitat de l'ofici, la manera d'obtenir-lo i la família. Mentre que a l'escola privada l'interès sobre la rentabilitat no és mai tan marcat i les preguntes sobre la família no solen aparèixer. Una altre de les conclusions a les que ens permeten arribar aquests treballs és la dificultat que tenen els escolars de situar-se dins l'època que viu el personatge que estan interpretant i hi trobem el temps passat barrejat amb el present. No obstant no podem considerar aquests resultats com a definitius ja que creiem que la mostra és encara molt petita.

Les sales del Museu permeten moltes lectures, dirigides a moltes més edats, pel que pensem programar de cara al curs que ve nous guions dirigits no solament a l'Ensenyament General Bàsic, sinó també al BUP, Formació Professional i Graduat Escolar.

QUADRE PRIMER: Cens d'escoles i alumnes que han visitat el Museu d'Història el primer i segon trimestre:

Tipus escoles	nombre	grups	alumnes
Estatals	7	16	415
Privades	9	12	324
Religioses	3	4	155
E. Adults	3	6	158
Formació Professional	2	2	50
Total	24	39	1102

QUADRE SEGON: Centres d'interès distribuït per cursos en nombre de grups:

	Parvulari	3er.	4art.	5è.	6è.	7è.	8è.	BUP	Gr. Esc.	FP
S. Tèxtil				3	1	1	8	1	2	1
S. Prehistòria i antiguitat		1	3	2	8				5	1
Museu en general	1	3								

3. EL MUSEU D'ART DE SABADELL

El comentari en les visites al Museu d'Art s'ordena entorn de l'art del segle XIX a Sabadell, que és al que pertanyen la major part de les obres exposades actualment. L'objectiu principal que es vol assolir és que el visitant surti amb un concepte molt clar del què és un museu, les seves funcions i en el cas concret d'aquest, que obtingui una idea global de què fou Sabadell en el segle XIX, tant en l'aspecte històric com en l'artístic.

En iniciar la visita es dona una definició de museu, ja que llegint les respostes que donen els infants, es pot veure que no ho tenen pas massa clar. S'explica també les funcions dels museus i els diferents tipus que poden haver-n'hi. Aleshores entrem ja en el cas concret del Museu d'Art de Sabadell, començant per presentar l'edifici on està ubicat -casa Turull- que correspon també al segle XIX. D'aquesta manera es va concretant el moment històric corresponent, explicant les característiques generals de Catalunya i les de Sabadell en particular.

Parlem després de l'economia del segle XIX, tan important per aquesta ciutat degut a la seva indústria tèxtil, que en aquell moment rep l'impuls de la Revolució Industrial, i que poden ampliar en una visita al Museu d'Història. Aquesta economia està molt lligada amb la cultura i l'art que es va endagant en aquest moment. També és convenient establir una relació entre allò que veuen al Museu i les altres mostres culturals i artístiques que poden trobar a la Ciutat, com edificis, institucions, etc. Precisament en aquest aspecte s'ha pensat en la possibilitat de muntar un audiovisual.

Entrant ja en les sales d'exposició es fa una breu introducció als gèneres pictòrics, dels quals trobaran mostres prou significatives que podran reconèixer fàcilment. Seguint l'itinerari de les sales, es comenten les diferents tècniques pictòriques que es

van veient.

El contingut i els diferents artistes es va explicant a mida que es fa el recorregut, per tal de poder assumir-ho millor, a la vegada que s'estimula el diàleg. La participació és positiva.

El guió orientatiu s'adapta al nivell dels visitants: cal pensar que als nens de 4art. d'EGB la visita interessa des del punt de vista de l'estudi de la pròpia ciutat i del seu entorn; per tant s'incideix més en l'aspecte local i en un llenguatge adequat a l'edat (10 anys). En canvi, a 8è. d'EGB estudien el segle XIX i per tant el llenguatge a nivell històric els resulta conegut i els interessa la relació amb la cultura i l'art de l'època. També hi han grups que volen una orientació més concreta en l'aspecte de la plàstica. Degut a aquesta varietat d'interessos, s'estan elaborant guions específics sobre diferents temes.

Ha estat interessant també l'experiència de les visites d'alguns escolars a l'exposició monogràfica sobre el grup Gallot, ja que ens ha fet veure l'actitud dels nens davant d'aquest tipus de pintura. Cal notar que com més actual és la pintura, més sorprèn als joves; això demostra la necessitat de posar-los en contacte amb manifestacions d'art contemporani per tal que el vagin assumint.

En acabar la visita els nens contesten unes preguntes, per tal de poder conèixer quin profit han tret de les coses que han vist i escoltat. A través de les seves respostes hem vist que la majoria continuen pensant que un museu és un lloc on es guarden «coses velles»; alguns s'interessen pel valor real que poden tenir els quadres. Tot això ens demostra la importància d'acostar els museus al públic, sobretot als infants, ja que són molt receptius a tota informació i saben fer-ne la seva si hom els la dona en el moment oportú.

També en acabar s'els convida a fer un dibuix relacionat amb la visita, advertint clarament que no vol dir fer una còpia dels quadres. Hi ha hagut resultats força adequats, dels quals n'adjuntem una mostra. Els nois més grans de vegades s'han resistit a dibuixar, però crec que pot coincidir amb l'etapa de repressió dins de la pròpia expressivitat (11 a 14 anys) de la que parla Herbert Read, i també a la manca d'atenció que en aquest aspecte de la formació reben en moltes escoles.

QUADRE de les escoles que han visitat el Museu d'Art en el primer i segon trimestre:

Tipus d'escola	Nombre	Grups	Alumnes	Curs
Estatals	2	5	119	6è., 7è., 8è.
Privades	3	4	96	4art., 5è., 8è.
Religioses	—	—	—	—
Formació Professional	1	1	12	2on.
Altres	2	2	18	

Tot i que l'experiència és molt recent ens porta a una aproximació d'allò que té de ser un dels objectius del Departament de Pedagogia: la projecció del museu a les escoles, amb l'ajuda d'uns muntatges i unes presentacions que siguin com més didàctiques possibles millor.

REPRODUCCIÓ D'UN TREBALL D'UN ALUMNE DE LES ESCOLES GRIMM DE BARCELONA (VISITA PATROCINADA PER LA CAIXA DE PENSIONS)

Ofici: Paraire

Periodista: Bon dia i bona hora!. Voldriem saber com funciona el vostre ofici, bon home.

Paraire: Bon dia, el meu ofici és molt senzill. Després que l'escaldador hagi rentat la llana, jo la pentino i l'alliso amb els cardets, sap?.

Pe: Molt bé. Fa alguna cosa més vostè?.

Pa: Si, un cop fet el teixit, jo el repasso i li dono l'últim retoc.

Pe: Alguna cosa més?.

Pa: Oi ca! Sic. Si no fos per mi la gent d'aquest poble no tastaria ni un tros de pa. Jo els dono feina.

Pe: Després del seu procés, a qui passa la llana?.

Pa: Quan jo ja tinc la llana pentinada, la passo a la filadora.

Pe: Bé, això és tot. Molt de gust i gràcies per la seva col.laboració.

Pa: Sortiré a la tele, oi?.

REPRODUCCIÓ D'UNA RESPOSTA A L'ENQUESTA

Quin curs feu?. 4 A

Què penseu que és l'Art?. Una cosa que la podem expressar parlant, escrivint i dibuixant.

Què us sembla que és un museu?. Un lloc on s'exposen pintures o coses històriques que són de tots.

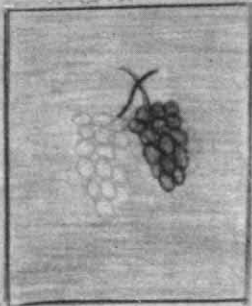
Quins tipus de quadres us han interessat més (retrats, paisatges, natures mortes)?. Paissatges.

Què us ha agradat més, la pintura o el dibuix?. Per què?. Pintura, perquè s'assembla més a la realitat.

Quins altres tipus de museus us interessaria visitar?. Museus de Prehistòria i Història.

Has visitat algun altre museu?. Quin?. El Museu Picasso i el Marítim.

Museu Dart

Natura
Morta

Parlan-la
Jent s'enten
Cartes

EP mastra

Peisatge

Marta